

Věstník MZd ČR, částka 11/2004

METODICKÁ OPATŘENÍ

11.

ZAJIŠTĚNÍ JEDNOTNÉHO POSTUPU PŘI OVĚŘOVÁNÍ PODMÍNEK VZNIKU
ONEMOCNĚNÍ PRO ÚČELY POSUZOVÁNÍ NEMOCÍ Z POVOLÁNÍ
A OHROŽENÍ NEMOCÍ Z POVOLÁNÍ

ZN.: HEM-340-17.2.04/4463

REF.: MUDr. Anežka Sixtová, tel. 22497 linka 2963

K zajištění odborné pomoci orgánům ochrany veřejného zdraví a jednotného postupu při ověřování podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání a ohrožení nemocí z povolání vydává hlavní hygienik ČR podle §80 odst. 1 písm. a) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tento metodický návod:

Krajská hygienická stanice (dále jen KHS) ověřuje podmínky vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání na základě ustanovení §82 odst. 2 písm. g) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a §2 odst. 3 vyhlášky č. 342/1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání a vydává seznam zdravotnických zařízení, která tyto nemoci uznávají.*)

Ověření provádí KHS na žádost pracovně lékařského pracoviště ve smyslu §1 vyhlášky č. 342/1997 Sb. Šetření je žádáno pouze při splnění klinických podmínek a důvodném podezření na nemoc z povolání (ohrožení nemocí z povolání).

Šetření k ověření podmínek vzniku nemoci z povolání (NzP) provádí pracovník se specializací v oboru pracovní lékařství nebo pracovník se specializací v oboru hygiena práce provádí-li šetření asistent ochrany veřejného zdraví nebo odborný pracovník v ochraně veřejného zdraví. Jde-li o infekční nemoci provádí šetření pracovník se specializací v oboru epidemiologie ve spolupráci s pracovníkem se specializací v oboru pracovního lékařství nebo hygiena práce.

KHS vypracuje na základě písemného vyžádání pracovně lékařského pracoviště a na základě provedených šetření stanovisko, v němž uvede, zda jsou při vykonávání posuzované práce splněny podmínky pro vznik nemoci z povolání, definované v nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

Postup šetření:

1. Šetření podmínek výkonu práce.

Odborný pracovník zjistí na místě u zaměstnavatele, u kterého posuzovaná osoba pracovala naposledy za podmínek, za kterých nemoci z povolání vznikají, pracovní zařazení a pracovní podmínky, za kterých posuzovaná osoba danou práci vykonává nebo vykonávala. Ověří míru expozice posuzované osoby příčinnými faktory uvedenými v žádosti pracovně lékařského pracoviště v období, ve kterém onemocnění mohlo vzniknout a dále ověří pracovní anamnézu posuzovaného, závěry lékařského posudku a další doporučení poskytovatele závodní preventivní

péče vzhledem k posuzované osobě. K šetření je nutné přizvat posuzovaného zaměstnance, nejlépe písemně na doručenkou. Pokud se tento nedostaví, zaznamená se tato skutečnost do protokolu o provedeném šetření. Obdobně se zaznamenává do protokolu situace, kdy není posuzovaná osoba již zaměstnancem organizace, v níž došlo k jejímu onemocnění, a dále informace o tom, že vedení organizace bývalému zaměstnanci neumožnilo vstup na pracoviště při probíhajícím šetření.

2. Protokol

O šetření pracovních podmínek se na místě vypracuje protokol. Obsah a rozsah protokolu jsou uvedeny v [příloze č. 2](#). Při šetření u několika zaměstnavatelů se vypracuje o každém šetření samostatný protokol. Vhodným doplňkem protokolu je videozáznam či fotodokumentace, kterou pořídí odborný pracovník KHS na místě nebo ji poskytne příslušný zdravotní ústav (dále jen ZÚ) po provedeném šetření. Ty mohou sloužit jako jeden z podkladů k vypracování odborného stanoviska. Pokud jsou pořízeny, musí být údaj o jejich provedení zaznamenán do protokolu a jejich popisy musí být součástí stanoviska uvedeného v [příloze č. 3](#). Videozáznam a fotodokumentace podléhají stejným skartačním lhůtám jako spisová dokumentace o ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání.

Protokol musí být podepsán všemi účastníky, případně doplněn vyjádřením posuzované osoby a zástupce zaměstnavatele, pokud mezi nimi nedojde ke shodě.

Pokud provedené šetření nebo další dokumentace ověřujícího pracoviště (KHS) neskýtají dostatek podkladů pro posouzení (předchozí výsledky měření, opakovaný výskyt nemocí z povolání pro stejnou diagnózu na pracovišti apod.), požádá KHS písemně příslušný ZÚ o objektivizaci pracovních podmínek měřením a vyšetřením (ve smyslu [§82](#) odst. 2 písm. g) zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Součástí žádostí je pověření pro zaměstnance ZÚ (vzor pověření je v [příloze č. 5](#)), kopie žádosti pracovně lékařského pracoviště a protokol KHS ze šetření podmínek. Náležitosti jsou uvedeny v [příloze č. 4](#).

Informace o nutnosti přizvání ZÚ sdělí písemně KHS příslušnému pracovně lékařskému pracovišti.

3. Stanovisko KHS

Na základě protokolu a dosavadní dokumentace KHS z výkonu státního zdravotního dozoru u zaměstnavatele, např. šetření k vydání rozhodnutí o kategorizaci dané práce, měření, výskytu nemocí z povolání a šetření podmínek vzniku těchto onemocnění, a případně protokolů měření ZÚ vypracovává KHS stanovisko. Závěrečné hodnocení provede odborník se specializací v oboru pracovní lékařství, u infekčních onemocnění ve spolupráci s odborným pracovníkem se specializací v oboru epidemiologie. Náležitosti stanoviska jsou v [příloze č. 3](#). Stanovisko odesílá KHS příslušnému žádajícímu pracovně lékařskému pracovišti.

MUDr. Michael Vít, Ph.D., v. r.

hlavní hygienik ČR

a náměstek ministryně zdravotnictví

Příloha č. 1

Žádost

o ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování
nemocí z povolání/ ohrožení nemocí z povolání

1. Jméno a příjmení posuzované osoby.
2. Datum narození.
3. Zdravotní pojišťovna, u níž je posuzovaná osoba pojištěna.
4. Místo trvalého pobytu (včetně PSČ).
5. Případně adresa přechodného bydliště, na které je posuzovaná osoba k zastižení.
6. Telefonický kontakt na posuzovanou osobu.
7. Přesný název a adresa provozovny, IČ zaměstnavatele/ zaměstnavatelů (pokud je k dispozici), u kterého má být na základě pracovní anamnézy krajskou hygienickou stanicí ověřeno, zda posuzovaný pracoval za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl pravděpodobně postižen. U velkých závodů uvést pro lepší orientaci provoz.
8. Profese a pracovní zařazení posuzované osoby.
9. Chronologicky přehled předchozích zaměstnavatelů.
10. Diagnóza(-y) slovně i kódem podle MKN – 10. revize. U onemocnění z jednostranné nadměrné a dlouhodobé zátěže (JNDZ) a vibrací uvádět lateralizaci a dominanci, u alergických onemocnění respiračních a kožních specifikaci podezřelé noxy.
11. Tělesná výška, tělesná hmotnost, u onemocnění z JNDZ a vibrací dominantní končetina.
12. Faktor(-y), pracovních podmínek, který(-é) na základě klinického nálezu vedl(-y) k vyslovení podezření na nemoc z povolání, jejíž podmínky vzniku mají být ověřovány, kapitola, číslo položky a název nemoci z povolání podle nařízení vlády [č. 290/1995 Sb.](#)
13. Datum prvních verifikovaných obtíží v souvislosti s posuzovaným onemocněním (měsíc/rok) nebo datum prvních subjektivních příznaků.
14. Jiné důležité požadavky, které by měly být zohledněny ve stanovisku KHS a poznámky určené pro KHS.

Příloha č. 2

Protokol

ze šetření k ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posouzení
nemocí z povolání / ohrožení nemocí z povolání

Posuzovaná osoba:

jméno..... příjmení.....

datum narození.....

místo trvalého pobytu, případně adresa přechodného bydliště.

Posuzovaná osoba je (byl/a) zaměstnancem firmy (adresa, IČ)

1. Datum a místo šetření.
2. Přítomní za KHS, za zaměstnavatele, posuzovaná osoba.
3. Přesný popis pracovního a personálního zařazení v určeném období, zařazení vykonávané práce či prací do kategorie s uvedením všech relevantních faktorů.
4. Expozice relevantním faktorům :

- a) Podrobný popis práce.
 - b) Faktory relevantní vzhledem k danému onemocnění.
 - c) Hodnocení expozice těmito faktorům a podklady pro toto hodnocení - výsledky předchozích měření jejich koncentrací resp. intenzit, doba expozice posuzované osoby ve směně a v delším časovém údobí (týden, údobí v průběhu roku, souhrn let), cesty expozice (pokud jsou pro daný faktor významné). U podezření na profesionální kožní onemocnění a alergická onemocnění dýchacích cest musí být v protokolu uveden i seznam všech látek a přípravků, se kterými posuzovaná osoba přichází v pracovním prostředí do kontaktu. Součástí protokolu u nemocí z přetěžování jsou i údaje o hmotnosti přenášených výrobků a používaných nástrojů a četnost manipulace s nimi, popis pracovní polohy, včetně polohy horních končetin.
 - d) Údaje, které charakterizují úroveň zabezpečení ochrany zdraví exponovaných - opatření technická, organizační, používání OOPP a jiná např. používání ochranných krémů, očkování, režim práce a odpočinku, plnění výkonových norem postiženým.
5. Záznam o provedení foto nebo videodokumentace, pokud byla pořízena již při tomto šetření.
 6. Podpisy a případná vyjádření k uvedeným skutečnostem všech zúčastněných stran.

Příloha č. 3

Stanovisko KHS

k ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování
nemoci z povolání / ohrožení nemocí z povolání

Na základě požadavku pracovně lékařského pracoviště..... ze dne..... bylo provedeno šetření k ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování nemoci z povolání podle §82 odst. 2 písm. g) zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Obsah stanoviska:

1. Číslo jednací.
2. Jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu posuzované osoby.
3. Zaměstnavatel/ zaměstnavatelé ve sledovaném období, adresa, IČ.
4. Pracovní zařazení ve sledovaném období.
5. Faktory charakteristické pro práci posuzované osoby.
6. Popis práce či prací, které posuzovaná osoba vykonávala ve sledovaném období s podrobným rozбором pracovních operací, výsledky hodnocení expozice faktorům relevantním z hlediska daného onemocnění a dalším faktorům pokud odpovídají kritériím pro kategorii druhou a vyšší. Zařazení práce podle těchto faktorů do kategorie. Údaje, které charakterizují úroveň zabezpečení ochrany zdraví exponovaných - opatření technická, organizační, používání OOPP a jiná např. používání ochranných krémů, očkování, režim práce a odpočinku, plnění výkonových norem postiženým. Uvést výsledky měření, na jejichž základě bylo provedeno hodnocení expozice rozhodujícím faktorem, pokud jsou dostupné, či jinou dokumentaci a popisy foto nebo videodokumentace, pokud byla pořízena. V případě nemocí z přetížení uvést údaje zpracované zdravotním ústavem, zejména popis pohybů a postavení končetin, popis nástrojů a břemen, počet úkonů za směnu, trvání úkonů, počet pohybů v úkonu, počet

pohybů ruky apod. Požadované údaje lze u nemocí z přetížení nahradit přiložením kopie protokolu ze šetření provedeného ZÚ.

7. Formulace závěru:

- a) Šetřením bylo ověřeno, že u pana/í (jméno a příjmení) byly podmínky vzniku nemoci z povolání uvedené v kapitole a položce..... nařízení vlády [č. 290/1995 Sb.](#) v období od .. do... u zaměstnavatele (název, identifikace) splněny.
- b) Šetřením bylo ověřeno, že u pana/í (jméno a příjmení) nebyly podmínky vzniku nemoci z povolání uvedené v kapitole a položce..... nařízení vlády [č. 290/1995 Sb.](#) v období od .. do... u zaměstnavatele (název, identifikace) splněny.
- c) Nelze objektivně prokázat, že práce, kterou pan/í.... (jméno a příjmení) vykonával/a v období od .. do... u zaměstnavatele (název, identifikace) splňuje podmínky pro uznání nemoci z povolání uvedené v kapitole a položce..... nařízení vlády [č. 290/1995 Sb.](#), protože...
(lze použít například v případě, kdy pracovní místo bylo zrušeno a nejsou splněny podmínky k tomu, aby bylo možné k hodnocení využít výkon obdobné práce např. u jiného zaměstnavatele).

8. [Příloha č. 6](#) obsahující údaje pro statistiku EUROSTAT. Příkladá se pouze tehdy, když bylo šetřením ověřeno, že podmínky pro přiznání nemoci z povolání byly splněny.

Příloha č. 4

Žádost o provedení vyšetření nebo měření zdravotním ústavem
k objektivizaci podmínek vzniku onemocnění pro účely posouzení
nemoci z povolání/ ohrožení nemocí z povolání

1. Jméno příjmení posuzované osoby, u níž je podezření na onemocnění nemocí z povolání.
2. Datum narození.
3. Zaměstnanec firmyIČ, adresa provozovny.
4. Jméno kontaktní osoby v provozovně či na závodě + telefonní číslo na tuto osobu.
5. Pracovní zařazení posuzované osoby.
6. Požadované vyšetření, měření.
7. V příloze kopie protokolu o šetření a kopie žádanky pracovně lékařského pracoviště o šetření.

Příloha č. 5

Krajská hygienická stanice

se sídlem v

Ulice

PSČ místo

Pověření

Pověřuji podle ustanovení [§88](#) odst. 6 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o

změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

pan/paní _____ zaměstnanec Zdravotního ústavu

se sídlem v _____ provedením _____

u firmy _____

V _____ dne: _____

Pověřený zaměstnanec KHS

Příloha č. 6

Příloha ke stanovisku orgánu příslušného k ověření podmínek,
za kterých může vzniknout nemoc z povolání¹

²Část A

³ Jméno pacienta:
⁴ Číslo hlášenky:
⁵ IČ zaměstnavatele:
⁶ Místo výkonu práce:
⁷ Druh práce:
⁸ Kategorie práce z hlediska rizikového faktoru rozhodujícího pro vznik předmětného onemocnění: 1 2 2R 3 4..... Dosud nebylo určeno.
⁹ Podrobný slovní název noxy vyvolávající předmětné onemocnění (rizikového faktoru):
¹⁰ Kategorie zdroje expozice:
¹¹ Délka expozice: Celková doba práce v riziku příslušné noxy či faktoru: Rok začátku a ukončení této práce:

**Doplňující informace pro onemocnění hlášená podle Kapitoly V.
seznamu nemocí z povolání: Nemoci přenosné a parazitární**

¹³ Riziko nákazy potvrzeno na základě

- a) nalezení konkrétního kontaktu
- b) zhodnocení epidemiologické situace na pracovišti a mimopracovní expozice

¹⁴ U tropických nemocí nebo u nemocí získaných v zahraničí

- 1) Preventivní očkování
 - a) Provedeno kompletně, dokončeno v roce
 - b) Provedeno částečně, počet dávek v roce
 - c) Nprovedeno
 - d) Neexistuje
- 2) Profylaktická léčba
 - a) Provedena, druh léku
 - b) Nedokončena
 - c) Neexistuje

¹⁵ U infekčních onemocnění, u nichž existuje preventivní očkování

- a) Provedeno kompletně, dokončeno v roce
- b) Provedeno částečně, počet dávek v roce
- c) Nprovedeno

Vysvětlivky:

- 1) Jestliže orgán, který je příslušný k ověření, zda byly splněny podmínky, za kterých může vzniknout nemoc z povolání (dále jen „ověřující pracoviště“), dospěje ke kladnému závěru, připojí ke svému stanovisku tuto Přílohu vyplněnou v příslušných oddílech. Jestliže onemocnění bylo uznáno za nemoc z povolání, hlásící středisko nemocí z povolání Přílohu doplní v příslušných oddílech a zašle ji spolu s částí II. Hlášenky nemoci z povolání, resp. ohrožení nemocí z povolání, do Národního registru nemocí z povolání při Státním zdravotním ústavu v Praze.
- 2) Část A se vyplňuje ve všech případech.
- 3) Jméno, příjmení, rok narození.
- 4) Doplní středisko nemocí z povolání v případě uznání NzP.
- 5) Vyplňuje ověřující pracoviště.
- 6) Vyplňuje ověřující pracoviště. Uvádí se adresa místa skutečného výkonu práce, nikoliv sídla ústředí firmy. U onemocnění vzniklých při práci v zahraničí se uvádí země původu.
- 7) Vyplňuje ověřující pracoviště. Je třeba přesně specifikovat – např. chemický dělník při výrobě (čeho) nebo při obsluze (jakého) zařízení, lékař z JIP interního oddělení, učitelka v mateřské škole apod.
- 8) Vyplňuje ověřující pracoviště. Uvede se kategorie práce odpovídající rizikovému faktoru,

který byl rozhodující pro vznik předmětné nemoci z povolání. Tato kategorie nemusí být totožná s výslednou kategorií práce, kterou postižený vykonával. Příklad: Dělník pracoval v riziku hluku a vibrací. S ohledem na riziko hluku odpovídá práce kategorii 3, s ohledem na riziko vibrací kategorii 4, tedy výsledná kategorie práce je 4. Jestliže dělník onemocněl poruchou sluchu z hluku, uvede se na hlášení kategorie 3, jestliže utrpěl poškození z vibrací, uvede se na hlášení kategorie 4.

- 9) Vyplňuje ověřující pracoviště. Zde se uvede podrobný slovní název vyvolávající noxy např. toluen, vibrace, přetěžování, hlasová zátěž apod.
- 10) Vyplňuje ověřující pracoviště podle příloženého číselníku EUROSTAT/EODS. Kód označuje průmyslový produkt apod., který je zdrojem expozice noxe slovně charakterizované v bodě 9. Např. pro toluen: B48 – „rozpouštědla“. Většina kategorií se týká chemických látek. Pokud pro danou vyvolávající noxu nelze najít odpovídající kód (např. fyzikální faktory), uvede se sběrná kategorie X99 – „jiné zdroje expozice“.
- 11) Vyplňuje ověřující pracoviště. Uvede se celková doba práce v riziku příslušné noxy či faktoru (roky-měsíce-dny) a roky začátku a ukončení této práce (např. 1987 – 1999). U infekčních onemocnění se uvádí doba zaměstnání na příslušném pracovišti, nikoliv inkubační doba předmětného onemocnění.
- 12) Část B se vyplňuje pouze u onemocnění hlášených podle kapitoly V. Seznamu nemocí z povolání (nemoci přenosné a parazitární).
- 13) Vyplňuje ověřující pracoviště.
- 14) Vyplňuje středisko nemocí z povolání.
- 15) Vyplňuje ověřující pracoviště. Týká se zejména virových hepatitid, klíšťové meningoencefalitidy, zarděnek apod.

Příloha č. 7

Číselník kategorií zdrojů profesionální expozice

Podle: Classification of the causal agents of the occupational diseases
EUROSTAT/EODS 3/2000/E/No.18

A02 Lepidla, tmely
A03 Hnací plyny pro aerosoly
A11 Komplexotvorná činidla
A18 Výbušniny
A19 Hnojiva

A28 Aditiva do paliv
A36 Prostředky k odorizaci
A37 Oxidační činidla
A38 Zemědělské pesticidy
A40 Činidla k úpravě pH
A43 Regulátory technologických procesů
A44 Redukční činidla
A46 Polovodiče
A54 Činidla ke svařování a pájení
B01 Absorbenty a adsorbenty
B04 Antikondenzační prostředky
B05 Prostředky proti zamrzání
B06 Prostředky proti obtahování a adhezi v polygrafii
B07 Antistatické prostředky
B08 Bělící prostředky
B10 Barvicí prostředky
B12 Elektrovodivá činidla
B14 Antikoroziční prostředky
B15 Kosmetické prostředky
B16 Činidla k zachycování prachu
B17 Pokovovací činidla
B20 Plniva
B21 Fixativa
B23 Flotační činidla
B25 Pěnidla

B27 Paliva
B29 Teplonosná media
B30 Hydraulické kapaliny a jejich aditiva
B31 Impregnační materiály
B32 Izolační materiály
B33 Meziprodukty
B34 Laboratorní chemikálie
B35 Mazadla a jejich aditiva
B41 Léčiva
B42 Fotochemikálie
B45 Činidla pro reprografii
B47 Změkčovadla
B48 Rozpouštědla
B49 Stabilizátory
B50 Povrchově aktivní činidla (tenzory)
B51 Koželužská činidla
B52 Činidla k úpravě viskozity
B53 Vulkanizační činidla
C09 Čisticí/mycí prostředky
C13 Stavební materiály
C22 Retardandy a hasicí prostředky
C24 Tavidla pro odlévání a slévání
C26 Potravinářská ochucovadla a aditiva
C39 Nezemědělské pesticidy a konzervační látky
D56 Řezné kapaliny

D57 Činidla k roztírání
D58 Brusiva
D59 Barvy, laky a politury
D60 Radioaktivní činidla
D61 Prostředky k úpravě povrchů
D62 Komponenty pro elektroniku
E55 Užitková zvířata
E56 Volně žijící zvířata
E57 Výrobky živočišného původu
E58 Odpady živočišného původu
E59 Odpadní vody
E60 Špičaté nebo ostré zdravotnické materiály
E61 Křehké zdravotnické materiály
E62 Ostatní lékařské materiály a nástroje
E63 Výrobky pro bakteriologické či biologické laboratoře
E64 Krev a ostatní lidské tekutiny
E65 Ostatní lidské tkáně
E66 Nemocný člověk
X99 Jiné zdroje expozice

*) Podmínky vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání u vojáků a občanských zaměstnanců ve smyslu [§1](#) odst. 2 vyhlášky č. 342/1997 Sb. ověřuje na základě ustanovení [§4](#) odst. 1 této vyhlášky orgán hygienické služby Ministerstva obrany na žádost vojenského pracovně lékařského pracoviště. U onemocnění, které mohlo vzniknout v souvislosti s prací s ionizujícím zářením nebo radioaktivními látkami ověřuje podmínky vzniku onemocnění, ve smyslu [§1](#) odst. 2 písm. b), též vyhlášky lékaře Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Orgány zde uvedené mohou tento metodický návod přiměřeně využít ke své potřebě.